

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ**(ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)****Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ****Κείμενο 1****[Τα στερεότυπα των φύλων στα παιδιά]**

Το (διασκευασμένο) απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Αλέξανδρου Κακαβούλη «Στερεότυπα των φύλων και σχολική αγωγή. Φύλο και σχολική πράξη.» (εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 1997).

Στην εποχή μας τα στερεότυπα των φύλων έχουν γίνει αντικείμενο συστηματικής έρευνας τόσο από την πλευρά της Κοινωνιολογίας, όσο και από τον χώρο της Ψυχολογίας και της Εκπαίδευσης. Πρόκειται για τις αντιλήψεις που επικρατούν σε μια κοινωνία για τα διαφορετικά χαρακτηριστικά που έχουν ή πρέπει να έχουν τα άτομα του ανδρικού και του γυναικείου φύλου, αντιλήψεις οι οποίες έχουν επηρεάσει δυσμενώς την κοινωνική ισοτιμία των δύο φύλων. Παρά το γεγονός ότι οι προσπάθειες του φεμινιστικού κινήματος και η σχετική επιστημονική έρευνα έχουν οδηγήσει προς μια θετικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος της ανισότητας, διατηρούνται αντιλήψεις, στάσεις και προκαταλήψεις για κοινωνικές και ψυχολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι οποίες ακόμη και σήμερα περνούν στα παιδιά όχι μόνο από την οικογένεια, αλλά και από τη σχολική εκπαίδευση. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η πίεση για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανισότητας δεν ασκείται σήμερα μόνο από το γυναικείο κίνημα, αλλά και από το ανδρικό, το οποίο παρουσιάζει άνοδο και διεκδικεί άρση των αδικιών που έχουν γίνει σε βάρος των ανδρών.

Σε μια από τις παλιότερες έρευνες για τα κοινωνικά στερεότυπα των φύλων ζητήθηκε από φοιτητές να αξιολογήσουν μια μεγάλη ποικιλία ανθρώπινων χαρακτηριστικών ως προς τον βαθμό στον οποίο κατά τη γνώμη τους το καθένα από αυτά είναι τυπικό γνώρισμα των ανδρών ή των γυναικών. Συγκεκριμένα, η έρευνα έδειξε ότι οι ιδιότητες που αποδίδονται πιο πολύ στο ανδρικό φύλο, όπως είναι η δύναμη, η λογική, η αυτοπεποίθηση και άλλα παρόμοια, συνιστούν τα οργανωτικά λεγόμενα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, ενώ οι ιδιότητες που αποδίδονται πιο πολύ στο γυναικείο φύλο, όπως η τρυφερότητα, η φροντίδα, η συγκίνηση κ.ά., συνιστούν τα εκφραστικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η διάκριση οργανωτικών και εκφραστικών χαρακτηριστικών είναι μια ευρύτατα διαδεδομένη στερεοτυπική αντίληψη για την ψυχολογία του άνδρα και της γυναίκας και για τις διαφορές των δύο φύλων σε όλο τον κόσμο.

Εξάλλου, μια σημαντική πλευρά της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών είναι η διαδικασία με την οποία από πολύ μικρή ηλικία αποκτούν και ενσωματώνουν στην προσωπικότητα και στη συμπεριφορά τα στερεότυπα των φύλων, που επικρατούν

στην κοινωνία μέσα στην οποία γεννιούνται και αναπτύσσονται. Οι αντιλήψεις για τις ιδιότητες και τους ρόλους που ταιριάζουν στο ανδρικό ή γυναικείο φύλο, όπως αυτές εκδηλώνονται κυρίως στην οικογένεια, στο σχολείο, στην ευρύτερη κοινωνία, στην ομάδα των ομηλικών και στα μέσα μαζικής επικοινωνίας και ψυχαγωγίας, επηρεάζουν τα παιδιά ήδη από τη βρεφική ακόμη ηλικία και διαμορφώνουν αντίστοιχα τους ρόλους και τη συμπεριφορά τους ως αγοριών ή κοριτσιών.

Κείμενο 2

Δύσκολες νύχτες (απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομότιτλο μυθιστόρημα της Μέλπως Αξιώτη (1905-1973) (Εκδόσεις Κέδρος, 1988).

[...] «Ετοίμασε τη μικρή να την πάρω μαζί μου», έλεγε η γιαγιά πολλές φορές. Είχα μια χαρά! Μου 'βαζε η νταντά τα ναυτικά με τα άσπρα σειρήτια και τις βαθιές καλοσιδερωμένες πιέτες γύρω που, όταν έστριβα το κορμί, ανοίγανε ψηλά ψηλά κι εφούσκωναν σαν τεντωμένη ομπρέλα. Τα βαριόμουνα εκείνα τα σκούρα ολόιδια μπλε φουστάνια πάντοτε το χειμώνα κι ολόιδια κάτασπρα το καλοκαίρι. Τ' άλλα παιδιά φορούσανε χρωματιστά, ένα σωρό φιόγκους και κορδέλες και πράματα... Όλοι όμως λέγαν πως τα δικά μου ήτανε πάντα τα καλύτερα, αγορασμένα πάντα παραγγελιά απ' τον «Παράδεισο των Παιδών» που δεν βρίσκονταν φαίνεται πολλοί να μπορούν να μπουν εκεί μέσα. Πάλι δεν καταλάβαινα γιατί να 'μαι υπερήφανη έπρεπε δηλαδή, επειδή το φουστάνι μου ήταν αγορασμένο από κει μέσα, ενώ εγώ εκοίταζα πάντα με ζήλια τα κόκκινα της εγγονής της μαγέρισσας που 'ρχότανε την Κυριακή να πάρει το πακέτο με τα πράματα που της είχαν μαζέψει μες στη βδομάδα. Είχε και μαύρα γοβάκια που γυάλιζαν. Γύριζα κι έβλεπα τότε τις εδικές μου μπότες κάτασπρες από γάντι πετσι και τις σχαινόμουνα. Με παίρναν όμως στην άλλη κάμαρα και λέγανε, σιγά σιγά να μην ακούσει το κοριτσάκι, πως όλα τούτα που φορούσε ήτανε πρόστυχα, κι εγώ δεν έκανε να τα βάλω. Τότε προσπάθησα πάρα πολύ θυμούμαι να τους εξηγήσω ότι εμένα μ' αρέσανε εκείνα καλύτερα... Την εδικιά μου γνώμη ωστόσο δε φάνηκε ποτέ κανέναν να την παίρνει στα σοβαρά.[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να πυκνώσεις σε 60-70 λέξεις τα νοήματα της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1.

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσετε ένα τρόπο ανάπτυξης στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 και να αιτιολογήσετε την επιλογή αυτή με βάση την προθετικότητα του γράφοντος.

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Οι αντιλήψεις για τις ιδιότητες και τους ρόλους ... επηρεάζουν τα παιδιά ήδη από τη βρεφική ακόμη ηλικία και διαμορφώνουν αντίστοιχα τους ρόλους και τη συμπεριφορά τους ως αγοριών ή κοριτσιών.» (3η παράγραφος): Να αναγνωρίσεις το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) που υπάρχει στις παραπάνω κύριες προτάσεις του Κειμένου 1 (μονάδες 4), να μετατρέψεις τη σύνταξη στην αντίθετή της (μονάδες 8) και να περιγράψεις με συντομία ποια διαφορά παρατηρείς σε επίπεδο ύφους λόγου μετά την αλλαγή (μονάδες 3).

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ισότητας των δυο φύλων, σε άρθρο σας 300-350 λέξεων που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα, να αναφερθείτε σε παραδείγματα που αποδεικνύουν τη συντήρηση έμφυλων στερεοτύπων στις μέρες μας καθώς και στους λόγους για τους οποίους συνεχίζουν αυτά να υπάρχουν.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Ποιός είναι ο τύπος του αφηγητή στο Κείμενο 2; Ποιά η εστίαση; Ποιό ύφος διαμορφώνει αυτή η επιλογή;

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 20)

Να χαρακτηρίσεις την αφηγήτρια με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 και να εκφράσεις τη συμφωνία ή διαφωνία σου με την τελευταία της φράση – παράπονο. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Τα στερεότυπα των φύλων, δηλαδή οι επικρατούσες αντιλήψεις για τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχουν άνδρες και γυναίκες και που αποτελούν τροχοπέδη για την ισοτιμία τους, έχουν γίνει αντικείμενο σύγχρονων ερευνών. Οι προκαταλήψεις βάσει φύλου συνεχίζουν να επιβιώνουν εξαιτίας της διαιώνισής τους από τους φορείς κοινωνικοποίησης παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί. Αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή του ανδρικού, πέραν του γυναικείου κινήματος, στον αγώνα για την αντιμετώπιση της ανισότητας.

2^ο υποερώτημα

Η πρώτη παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο του ορισμού. Η οριστέα έννοια είναι τα «στερεότυπα των φύλων», το προσεχές γένος είναι οι «αντιλήψεις» και η ειδοποιός διαφορά « που επικρατούν σε ... δύο φύλων». Ενδεικτική λέξη: « πρόκειται». Με τη μέθοδο του ορισμού προσδιορίζεται η έννοια του όρου « στερεότυπα φύλων», ώστε ο αναγνώστης που πιθανόν να μη γνωρίζει την έννοια, να μπορεί να συνεχίσει απρόσκοπτα την ανάγνωση του κειμένου.

3^ο υποερώτημα

Στις παραπάνω προτάσεις του κειμένου 1 η σύνταξη είναι **ενεργητική**.

Μετατροπή σε παθητική σύνταξη: «Από τις αντιλήψεις για τις ιδιότητες και τους ρόλους που ταιριάζουν στο ανδρικό ή γυναικείο φύλο, όπως αυτές εκδηλώνονται κυρίως στην οικογένεια, στο σχολείο, στην ευρύτερη κοινωνία, στην ομάδα των ομηλίκων και στα μέσα μαζικής επικοινωνίας και ψυχαγωγίας, τα παιδιά επηρεάζονται ήδη από τη βρεφική ακόμη ηλικία και αντίστοιχα διαμορφώνονται οι ρόλοι και η συμπεριφορά τους ως αγοριών ή κοριτσιών.»

Διαμόρφωση ύφους: Το ύφος χάνει τη ζωντάνια του, γίνεται τυπικό και πιο επίσημο. Η βαρύτητα φεύγει από το υποκείμενο της πράξης και μετατίθεται στην ίδια την πράξη που είναι ο επηρεασμός των παιδιών από τα έμφυλα στερεότυπα ήδη από τη βρεφική ηλικία.

ΘΕΜΑ 2

ΤΙΤΛΟΣ: « Έμφυλα στερεότυπα: ένας μόνιμος βραχνάς»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

- αφόρμηση άρθρου → Παγκόσμια Ημέρα Ισότητας των δυο φύλων
- θέματα άρθρου → 1) παραδείγματα στερεοτύπων 2) λόγοι επιβίωσης τους

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

1^η παράγραφος

- οι άνδρες δεν κλαίνε, οφείλουν να βγάζουν περισσότερα χρήματα από τη γυναίκα τους, είναι καταλληλότεροι για ηγετικές θέσεις, το να κάνουν δουλειές στο σπίτι μειώνει τον ανδρισμό τους...
- οι γυναίκες, δεν είναι καλές οδηγοί, είναι αυτονόητο ότι οι δουλειές του σπιτιού είναι δική τους υπόθεση, πρέπει να γίνουν μητέρες αλλιώς στιγματίζονται από την κοινωνία...
- τα χρώματα έχουν φύλο, τα επαγγέλματα διακρίνονται σε ανδρικά και γυναικεία...

2^η παράγραφος

- Οι φορείς κοινωνικοποίησης είναι υπαίτιοι για τη διαίωνιση στερεοτύπων (λανθασμένα γονεϊκά πρότυπα, το σχολείο απόν από τέτοια θέματα, επικέντρωση σε μαθήματα και κυνήγι βαθμών, κοινωνία και ΜΜΕ περνούν υποδόρια μηνύματα που συντηρούν τα έμφυλα στερεότυπα)
- έλλειψη παιδείας και όχι μόρφωσης της κοινωνίας
- προσωπική ευθύνη ατόμου – απουσία κριτικής σκέψης

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

σύνοψη και ευχή να αλλάξουν τα πράγματα με τη συνδρομή όλων

ΘΕΜΑ 3

Στο Κείμενο 2 ο τύπος του αφηγητή είναι ο ομοδιηγητικός. Η αφήγηση γίνεται σε α' ρηματικό πρόσωπο και η εστίαση είναι εσωτερική. Αυτή η επιλογή διαμορφώνει ένα εξομολογητικό ύφος. Ο αναγνώστης παρακολουθεί τα γεγονότα μέσα από τα μάτια της ηρωίδας, καταλαβαίνει καλύτερα το χαρακτήρα της και εμπλέκεται συναισθηματικά.

ΘΕΜΑ 4

Η αφηγήτρια είναι κόρη καλής και εύπορης οικογένειας και γι' αυτό έπρεπε να ακολουθεί τους τύπους και τους περιορισμούς που επέβαλε η υψηλή κοινωνική της τάξη στη δημόσια εμφάνισή της, ως εκ τούτου και στον τρόπο που ντυνόταν. Πιο συγκεκριμένα, οι κοινωνικοί κανόνες της επέβαλαν να ντύνεται με αξιοπρεπή περιβολή αγορασμένη από το καλύτερο κατάστημα ρούχων, κάτι το οποίο όχι μόνο δεν την έβρισκε σύμφωνη αλλά τη δυσαρεστούσε κιόλας (Όλοι όμως λέγαν πως τα δικά μου ήτανε πάντα τα καλύτερα, αγορασμένα πάντα παραγγελιά απ' τον «Παράδεισο των Παίδων», Τα βαριόμουνα εκείνα τα σκούρα ολόδια μπλε φουστάνια πάντοτε το χειμώνα κι ολόδια κάτασπρα το καλοκαίρι). Η ίδια αγαπούσε τα ζωηρά χρώματα στα ρούχα και γι' αυτό ζήλευε τα άλλα παιδιά και ιδιαίτερα την εγγονή της μαγείρισσας, όμως η οικογένεια της θεωρούσε πρόστυχες αυτές τις επιλογές («Τ' άλλα παιδιά φορούσανε χρωματιστά, ένα σωρό φιόγκους και κορδέλες και πράματα», «εκοίταζα πάντα με ζήλια τα κόκκινα της εγγονής της μαγείρισσας», «πως όλα τούτα που φορούσε ήτανε πρόστυχα, κι εγώ δεν έκανε να τα βάλω»).

Αυτά τα στοιχεία μαρτυρούν πως η ηρωίδα είναι θύμα των στερεοτύπων που σχετίζονται με τη εμφάνιση που πρέπει να έχει κάποιος ανάλογα με την κοινωνική του τάξη. Η ίδια φαίνεται να είναι μια μικρή επαναστάτρια που θέλει να έχει άποψη για τα ρούχα που φορά (« Πάλι δεν καταλάβαινα γιατί να 'μαι υπερήφανη», «Τότε προσπάθησα πάρα πολύ θυμούμαι να τους εξηγήσω ότι εμένα μ' αρέσανε εκείνα καλύτερα...»). Το ότι δεν την υπολογίζουν την πληγώνει «Την εδικιά μου γνώμη ωστόσο δε φάνηκε ποτέ κανένας να την παίρνει στα σοβαρά». Φυσικά αυτή της η στάση με βρίσκει απολύτως σύμφωνο/η διότι κάθε άνθρωπος πρέπει να έχει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και να μην εγκλωβίζεται στα στερεότυπα.

Επιμέλεια Θεμάτων: Ελένη Φαϊτού